

Гендерні особливості переживання благополуччя особистістю

Людмила Русланова

магістрант кафедри психології,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: ruslanovali@krok.edu.ua

Олена Никоненко

к.пс.н, доцент кафедри психології,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: nikonenkoev@krok.edu.ua,

ORCID: 0000-0002-0794-7905

Протягом останніх десяти років українці перебувають у складних та кризових обставинах життя, які були обумовлені ситуацією з проведенням антитерористичної операції та повномасштабним вторгненням країни-агресора безпосередньо з лютого 2022 року. Українці втратили звичний спосіб життя і в умовах тривалого воєнного стану все більше адаптуються до умов постійно діючої загрози та надзвичайної ситуації. Психічний стан людей набуває все більшої кількості травматичних нашарувань, що у свою чергу відображається на рівні їх психологічного благополуччя.

Аналізуючи структуру психологічного благополуччя та підходи до його розуміння можна визначити, що найбільш поширеним є підхід К. Ріфф, в межах якого психологічне благополуччя визначається як інтегральний показник спрямованості людини на реалізацію основних компонентів позитивного функціонування (особистісного зростання, екологічної майстерності, наявності цілі в житті, автономії і позитивних стосунки з іншими). Підкреслюється, що провідним компонентом у переживанні психологічного благополуччя є конструкт самовідношення як показник позитивного функціонування людини, що і складається із самореалізації особистості, суб'єктивного відчуття психічного комфорту, налагодженої системи відносин із оточуючим світом [6].

У психологічній науці традиційно використовується гендерний підхід до вивчення різних психічних явищ. Вчені зазначають, що самоприйняття, базові переконання щодо світу та оточення, задоволеність життям, переживання благополуччя людиною також буде обумовлюватися специфікою її гендерної ідентичності. На думку Д. Гомес-Байя, А. Люсія-Касадемунт і Х. Салінас-Перес зв'язок між статтю та благополуччям опосередковується задоволеністю потреби в автономії, стосунках з оточуючими та компетентності, причому нижчі їх рівні задоволення виявлені у жінок, ніж у чоловіків [4]. К. Грехем і С. Чаттопадхей довели, що чоловіки в цілому мають більш низькі показники благополуччя, ніж жінки. Жінки мають більше оптимізму щодо свого майбутнього, ніж чоловіки. Проте, в країнах з відносно низьким рівнем доходу чоловіки є більш позитивно налаштованими щодо свого майбутнього, ніж жінки. Тож, вчені зазначають, що відмінності у показниках благополуччя чоловіків і жінок є більшими саме в країнах з меншим рівнем розвитку та меншими гендерними правами, а в

умовах гендерної рівності рівень благополуччя жінок є вищим [5]. Так, згідно з дослідженням Н. Ярової, жінки, в цілому, мають більш високі показники за всіма шкалами психологічного благополуччя порівняно з чоловіками. Було виявлено, що жінки – на відміну від чоловіків – характеризують свої стосунки з оточуючими людьми як більш задовільні, довірчі та більшою мірою демонструють здатність до співпереживання, прихильності та близькості [3].

О. Никоненко, досліджуючи особливості прояву психологічного благополуччя підприємців зазначає, що підвищення рівня доходів і покращення фінансового стану сприяє підвищенню переживання психологічне благополуччя особистості та її задоволеності життям незалежно від статті [2].

М. Гринів досліджувала роль таких соціально-психологічних детермінантів як рівень освіти, сімейний стан та місце проживання, у переживання психологічного благополуччя сучасних чоловіків і жінок періоду ранньої дорослості. Дослідницею було виявлено, що жінки з вищою освітою виявляють більший рівень задоволеності власним минулим і теперішнім, схильні ставити продуктивніші цілі на майбутнє та здатні краще контролювати власне життя, ніж жінки з середньою освітою. У чоловіків із вищою освітою більш сформована здатність до цілепокладання та вищі показники осмисленості власного життєвого шляху, на основі чого було висловлено припущення, що «рівень освіти» є вагомим фактором їх психологічного благополуччя в майбутньому. Також у дослідженні було виявлено вищий рівень осмисленості життя одруженими чоловіками, компетентності з різноманітних життєвих питань, позитивного ставлення до себе, свого минулого, а також вищий рівень здатності до налагодження відносин з близькими. При цьому було виявлено, фактор «місця проживання» має значущий вплив у переживанні загального рівня психологічного благополуччя молодих жінок. Зокрема, обмежені можливості самореалізації, наявність додаткових побутових навантажень негативно позначаються на психологічному благополуччі сільських мешканок. У вибірці чоловіків були виявлені тільки несуттєво знижені рівні самоприйняття у міських жителів, що на думку вчених зумовлено впливом соціальних установок та гендерних стереотипів [1].

Так, можна відмітити наявність інтересу до дослідження особливостей прояву благополуччя у чоловіків та жінок в науковому просторі. Проте наявність певних неузгодженостей у дослідженнях і особливості кризових обставин в умовах воєнного стану створює простір для заглиблення у проблематику гендерних відмінностей у переживанні психологічного благополуччя, що і складає перспективи подальших наукових розвідок.

Список використаних джерел

1. Гринів О. Аналіз підходів до дослідження психологічного благополуччя особистості. Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. 2014. Вип. 19. Ч. 1. С. 25–34.
2. Никоненко О., Шевченко А. Практичні аспекти зміцнення психологічного благополуччя підприємців в умовах війни. Вчені записки Університету «КРОК». №3(71). 2023. С. 159 – 169.
3. Титаренко Т. М. Способи підвищення психологічного благополуччя особистості, що пережила травму. Психологія: теорія і практика. 2018. Вип. 1(1). С. 112–119.

4. Яровая Н. А. Особенности гендерных установок лиц с разным уровнем психологического благополучия. *Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. Психологія*. 2014. Т. 19. Вип. 3(33). С. 158–167.
5. Gómez-Baya D., Lucia-Casademunt A. M., Salinas-Pérez J. A. Gender Differences in Psychological Well-Being and Health Problems among European Health Professionals: Analysis of Psychological Basic Needs and Job Satisfaction. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2018 Jul; 15(7): 1474. doi: 10.3390/ijerph15071474.
6. Graham C., Chattopadhyay S. Gender and WellBeing around the World. *International Journal of Happiness and Development*. 2013. Vol. 1. No. 2. P. 212-232. DOI: 10.1504/IJHD.2013.055648.
7. Ryff C. D. Psychological Well-Being. *Encyclopedia of Gerontology*. 1996. № 2. P. 365–369.